

ΆΡΘΡΟ 202 ΚΕΦ. 113: ΕΠΙΔΕΧΕΤΑΙ ΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗΣ?

Παναγιώτης Βασιλείου

Ασκούμενος Δικηγόρος

“Mauro Guillen, director of The Lauder Institute at Penn and professor of management at Wharton, finds that countries that offer a legal framework to protect minority shareholders tend to have more robust markets because investors are more willing to take risks”.

Το ανωτέρω, ορώμενο εν σχέσει προς την κυπριακή νομοθεσία και δη το άρθρο 202 του κεφ. 113, δια του οποίου προσφέρεται η εναλλακτική της εκκαθάρισης θεραπεία σε καταπιεσμένους μειοψηφούντες μέτοχους, εγείρει ένα εύλογο ερώτημα, το οποίο φυσικά δεν θα αποσαφηνισθεί δια του παρόντος, παρά μόνο θα αναδυθεί στο εδώ περιορισμένο πλαίσιο με απώτερο σκοπό να συνεισφέρει στο νομικό διάλογο επί του θέματος:

κατά πόσο η παρεχόμενη προστασία είναι επαρκής?

Το ρηθέν άρθρο προνοεί:

«202.-(1) Οποιοδήποτε μέλος εταιρείας που παραπονείται ότι οι υποθέσεις της εταιρείας διεξάγονται με τρόπο καταπιεστικό μέρους των μελών (περιλαμβανομένου του ιδίου), ή, σε περίπτωση που εμπίπτει στο εδάφιο (3) του άρθρου 163, το Υπουργικό Συμβούλιο, δύναται να μεριμνήσει για την υποβολή αίτησης στο Δικαστήριο για διάταγμα σύμφωνα με το άρθρο αυτό.

(2) Αν σε τέτοια αίτηση το Δικαστήριο έχει τη γνώμη-

(α) ότι οι υποθέσεις της εταιρείας διεξάγονται όπως προαναφέρθηκε και

Areti Charidemou & Associates LLC – Δικηγορικό Γραφείο

Οδός Βασιλή Μιχαηλίδη 21, 3026 Λεμεσός, Κύπρος | Ταχ. Κιβώτιο 54708, 3727 Λεμεσός | Τηλ: +357 25 50 80 00 | Φαξ: +357 25 50 80 30 | info@aretilaw.com
www.aretlaw.com

(β) ότι η εκκαθάριση της εταιρείας θα επηρέαζε δυσμενώς εκείνο το μέρος των μελών, αλλά διαφορετικά, τα γεγονότα θα δικαιολογούσαν την έκδοση διατάγματος εκκαθάρισης για το λόγο ότι ήταν δίκαιο και σύμφωνα με τους κανόνες της επιείκειας όπως η εταιρεία εκκαθαριστεί,

το Δικαστήριο δύναται, για το σκοπό επίλυσης των θεμάτων αναφορικά με εκείνα που υποβλήθηκε παράπονο, να εκδώσει τέτοιο διάταγμα που θεωρεί σωστό, είτε για τη ρύθμιση της μελλοντικής διεξαγωγής των υποθέσεων της εταιρείας ή για την αγορά των μετοχών οποιωνδήποτε μελών της εταιρείας από άλλα μέλη της εταιρείας ή από την εταιρεία και, σε περίπτωση αγοράς από την εταιρεία, για την ανάλογη μείωση του κεφαλαίου της εταιρείας, ή διαφορετικά.

.....»

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να αναφερθεί ότι εάν κάποιος παρατηρήσει το αγγλικό Companies Act 1948, άρθρο 210, θα εντοπίσει την ομοιότητα, αν όχι την απόλυτη ταύτιση, των δύο νομοθετημάτων. Παραθέτω αυτούσιο μέρος του αγγλικού άρθρου αμέσως:

(1) Any member of a company who complains that the affairs of the company are being conducted in a manner oppressive to some part of the members (including himself) or, in a case falling within subsection (3) of section 169 of this Act, the Board of Trade, may make an application to the court by petition for an order under this section.

(2) If on any such petition the court is of opinion-

(a) that the company's affairs are being conducted as aforesaid; and

(b) that to wind up the company would unfairly prejudice that part of the members, but otherwise the facts would justify the making of a winding-up order on the ground that it was just and equitable that the company should be wound up;

the court may, with a view to bringing to an end the matters complained of, make such order as it thinks fit, whether for regulating the conduct of the company's affairs in future, or for the purchase of the shares of any members of the company by other members of the company or by the company and, in the case of a purchase by the company, for the reduction accordingly of the company's capital, or otherwise

.....”

Σαφώς μία τέτοια αντιστοιχία, δεν διέλαθε της προσοχής των σεβαστών ημεδαπών δικαστηρίων και ως εκ τούτου άδραξαν την ευκαιρία να αντλήσουν καθοδήγηση από σχετική αγγλική νομολογία. Επί τούτου, χαρακτηριστική η δήλωση του Ανώτατου Δικαστηρίου στην **Pelmako Development Ltd (1999) 1 AΔΔ 1369** όπου σχολιάζει ότι:

«Το άρθρο 202 του νόμου εκτός από κάποιες τυπικές και επουσιώδεις λεκτικές διαφορές αποτελεί αντιγραφή του άρθρου 210 του αγγλικού Company's Act 1948. Αυτό σημαίνει πως μπορεί να αντληθεί καθοδήγηση επί του θέματος από την αγγλική νομολογία».

Έχοντας υπόψη, λοιπόν, τη δυνατότητα συγκερασμού των διαφορετικών νομοθεσιών και αναπτυχθείσας νομολογίας, μνείας, ανά σημεία του παρόντος και στο βαθμό που κρίνεται σκόπιμο, θα τύχουν οι εισηγήσεις της Jenkins Committee – μίας άρτια στελεχωμένης νομοτεχνικής επιτροπής.

Εν πρώτοις, παρατίθενται οι κάτωθι αρχές, κατά την γνώμη μου νομολογιακά αποδεκτές, εν συναρτήσει με την συμπεριφορά, η οποία θα προσέδιδε δικαίωμα εις θεραπεία υπό το άρθρο 202:

(α) πρέπει να αφορά τα δικαιώματα των **μελών της εταιρείας**.

(β) να σχετίζεται με τη **διαχείριση** της εταιρείας, και

(γ) να καθιστά **όχι μόνο δίκαιη και εύλογη τη διάλυσή της, αλλά και να συνιστά**, λόγω του τρόπου διαχείρισης της εταιρείας, **καταπίεση** για εκείνους που επιδιώκουν τη διάλυση της εταιρείας.

(βλ. μεταξύ άλλων **IN RE PELMAKO (1991) 1 AAD 246, Bedros Karaoglanian & Sons Ltd and Others v. Hagop Karaoglanian and Another (1974) JSC 488** και **Palmer's Company Law, 21^η έκδοση, 1968, σελ. 512**).

Αποσαφηνίζεται δε, ότι για να εκδοθεί διάταγμα υπό το άρθρο 202, το δικαστήριο πρέπει να αποδεχτεί, επιπρόσθετα των ανωτέρων αρχών, ότι η ενδεχόμενη εκκαθάριση της εταιρείας «θα ήταν επιζήμια και θα επηρέαζε αδίκως τους ίδιους τους μετόχους που υφίστανται την καταπίεση» (βλ. **Pelmako Developments Ltd**).

Ειρήσθω εν παρόδω, στο σημείο (γ) παραπάνω παρόλο που γίνεται αναφορά σε διάλυση, αυτός ο όρος έχει χαρακτηριστεί από το ίδιο το Ανώτατο Δικαστήριο ως αδόκιμος δια σκοπούς εκκαθάρισης βάσει των προνοιών του Κεφ.113 (βλ. **SUPHIRE (FINANCE) LIMITED Πολ. Έφεση αρ. 266/2011**). Στην εν λόγω υπόθεση η χρήση αυτού του όρου, όμως, δεν οδήγησε σε παραμερισμό της εταιρικής αίτησης (petition) καθώς η εφεσείουσα – καθ' ης η αίτηση, μεταξύ άλλων, «γνώριζε την φύση της αιτήσεως που αντιμετώπιζε, δεν παραπλανήθηκε και κατεχώρησε ένσταση ...».

Στρεφόμενος στο δια ταύτα, εν δευτέρως, εκτενής μνεία, αναφορικά με την ερμηνεία των όρων «δίκαιο και επιεικές» και «καταπίεση», θα δοθεί στην υπόθεση **Karaoglanian**, η οποία απεφασίσθη από τον έντιμο Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου, ως ήταν τότε, δικαστή Πική. Καίτοι, ενώ δεν παραβλέπεται ότι συνίσταται σε πρωτόδικη κρίση, λαμβάνεται υπόψιν η υιοθέτηση της από το Ανώτατο Δικαστήριο στην **In re Pelmako** αλλά και η ευρύτερη νομολογιακή αποδοχή της – βλ. ενδεικτικά τον χαρακτηρισμό «διαχρονική» στην εταιρική αίτηση 2/2016.

Εκ της **Karaoglanian**, λοιπόν, εξάγεται ότι η υπόθεση **Ebrahimi v. Westbourne Galleries Limited, (1972) 2 All E.R., 492 (H.L.)** αποτελεί αυθεντία επί της εφαρμογής της αρχής «δίκαιο και επιεικές». Τονίζεται με αναφορά στην τελευταία υπόθεση ότι η ρηθείσα αρχή δεν διαβάζεται ejusdem generis των προηγηθεισάντων εδαφίων του σχετικού άρθρου, αλλά διαβάζεται ως ανεξάρτητη νομική πρόνοια, δίδοντας δε την δυνατότητα στο δικαστήριο να εκκαθαρίσει μία εταιρεία όποτε κρίνεται δίκαιο και επιεικές. Αυτή η αρχή, το δικαστήριο συνεχίζει, υποβάλλει τα εκ του νόμου δικαιώματα σε εξ επιεικειάς

σκέψεις. Δηλαδή οι τελευταίες, ίσως, να θέτουν άδικη ή ανεπιεική την απόλυτη ή την κατά συγκεκριμένο τρόπο εφαρμογή των νομικών δικαιωμάτων των μερών.

Επιπλέον, έχοντας υπόψιν τα ανωτέρω αναλυθέντα, το δικαστήριο ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι ένας μέτοχος μιας εταιρείας ίσως να αιτηθεί, επιτυχώς, την εκκαθάριση της εταιρείας εφόσον στοιχειοθετήσει ότι μία συνεννόηση μεταξύ αυτού και άλλου/ων μετόχων η οποία ήταν σημαίνουσας σημασίας στην σύσταση της εταιρείας, αθετήθηκε, και η εμπιστοσύνη ενός μετόχου έναντι του άλλου/ων έχει πάψει να υφίσταται.

Προς πληρότητα και αποσαφήνιση της ανωτέρω σκέψης αναφορά θα γίνει στα γεγονότα και κάποιες εκ των αρχών της Ebrahimi. Σε αυτήν την υπόθεση δύο άτομα, ο Ebrahimi (εφεξής αναφερόμενος ως «Ε») και ο Nazar (εφεξής αναφερόμενος ως «Ν») ήσαν συνέταιροι σε μία επιχείρηση. Το 1958 αυτή η επιχείρηση μετετράπη σε ιδιωτική εταιρεία δια μετοχές. Αυτά τα άτομα ήσαν οι πρώτοι διευθυντές της, ένεκα δε της εγγραφής τους (subscription) στο ιδρυτικό της εταιρείας πήραν από 500 μετοχές έκαστος. Υπό του καταστατικού της, η εταιρεία είχε την δυνατότητα δια γενικής συνέλευσης να μετακινήσει ένα διευθυντή μέσω συνήθους ψηφίσματος (ordinary resolution) – σε σύμπνοια με την κρατούσα νομοθεσία. Εν καιρώ ο υιός του Ν επ' ονόματι George (εφεξής αναφερόμενος ως «G») έγινε διευθυντής της εταιρείας και οι Ε και Ν έδωσαν σε αυτόν από 100 μετοχές έκαστος, οι δύο δε μέτοχοι (Ε και Ν) είχαν την πλειοψηφία των ψήφων όσον αφορά την γενική συνέλευση. Ενώσω οι εργασίες της εταιρείας έβαιναν καλώς, τα όποια κέρδη διανέμονταν ως διευθυντική αποζημίωση. Ουδέποτε μερίσματα πληρώθηκαν. Κατά το 1969, ένεκα διαφωνίας μεταξύ του Ε από τη μία και Ν και G από την άλλη, οι τελευταίοι απομάκρυναν τον πρώτο από διευθυντή και ως εκ τούτου αυτός αιτήθηκε δια εταιρικής αίτησης ενώπιον δικαστηρίου είτε την θεραπεία υπό το άρθρο 210 ή την εκκαθάριση της εταιρείας βάσει του «δικαίου και επιεικούς». Σημειώνεται δε, ότι το πρωτόδικο δικαστήριο και το εφετείο αρνήθηκαν την θεραπεία υπό το άρθρο 210 – κάτι το οποίο δεν αποτέλεσε νομικό ζήτημα κατ' έφεση στην Βουλή των Λόρδων.

Η Βουλή των Λόρδων απεφάνθη ότι η υποβολή των νομικών δικαιωμάτων σε εξ επιεικειάς σκέψεις και κατ' επέκταση η ενδεχόμενη εκκαθάριση της εταιρείας συναρτάται με μία ή περισσότερες από τις κάτωθι περιπτώσεις:

Areti Charidemou & Associates LLC – Δικηγορικό Γραφείο

- η ύπαρξη ενός συνδέσμου που δημιουργείται ή συνεχίζεται πάνω στη βάση της προσωπικής σχέσης που εμπεριέχει ή και συνεπάγεται αμοιβαία εμπιστοσύνη (το στοιχείο αυτό συνήθως υπάρχει όταν μια ομόρρυθμος εταιρεία μετατρέπεται σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης)
- η ύπαρξη συμφωνίας ή συνεννόησης ότι όλοι ή μερικοί από τους μετόχους θα λαμβάνουν μέρος στην διεξαγωγή της επιχείρησης
- ο περιορισμός στην μεταβίβαση των συμφερόντων των μελών στην εταιρεία.

Περαιτέρω, έκρινε, εφαρμόζοντας τις αναδειχθείσες νομικές αρχές στα επίδικα γεγονότα της υπό κρίση περίπτωσης, ότι οι E και N συνέστησαν την εταιρεία υπό την αίρεση ότι ο πρώτος μπορούσε να συμμετέχει στην διαχείριση της εταιρείας και, ένεκα της προσωπικής σχέσης και καλής πίστης μεταξύ των, θα διατηρούσε τη θέση αυτή. Καθώς λοιπόν αυτός απομακρύνθηκε μέσω συνήθους ψηφίσματος, η ανωτέρω σχέση παραβιάστηκε και ως εκ τούτου διέταξε την εκκαθάριση της εταιρείας.

Η υπόθεση Ebrahimi έχει αποτελέσει αντικείμενο σχολιασμού όλης, θα τολμήσω να πω, της σύγχρονης βιβλιογραφίας περί εταιρικού δικαίου. Παρόλα αυτά, καθώς έχουν ανασκοπηθεί παραπάνω κάποιες εκ των αρχών της ρηθείσας υπόθεσης, θα αρκεστώ στην ακόλουθη, κατ' εμέ εύστοχη, αναφορά του συγγράμματος **Palmer's Company Law vol. 1 1987 σελ. 990**:

« [the petitioner] secured a winding – up order, even though the act complained of could be said to have been aimed at him **qua director** and even though it was done in exercise of an explicit statutory power of removal...»

Η φιλοσοφία της Ebrahimi, τουλάχιστον όσον αφορά την μεταφορά των αρχών του συνεταιρισμού στον τομέα του εταιρικού δικαίου και κατά συνέπεια την εν δυνάμει εκκαθάριση εταιρειών βάσει εξ επιεικείας σκέψεων, φαίνεται να βρίσκει έρεισμα και στην υπόθεση **In Re Yenidje Tobacco Company, Limited [1916] 2 Ch. 426** – μία απόφαση η οποία εμφανώς αποφασίστηκε αρκετά έτη πρότερα της Ebrahimi.

Διατείνομαι, επίσης, ότι η εφαρμογή της αρχής «δίκαιο και επιεικές» δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις αλλά ούτε σε περιπτώσεις που ο αιτητής επηρεάζεται από την ιδιότητα του ως μέτοχος (βλ. Ebrahimi και Halsbury’s Laws of England, 4^η έκδοση, Τόμος 7, παράγραφος 1000, σελίδες 594-595).

Δια σκοπούς πληρότητας, παρατίθεται η ακόλουθη συνοπτική αναφορά στις περιπτώσεις, τονίζω μη εξαντλητικές, όπου τα δικαστήρια έχουν διατάξει την εκκαθάριση της εταιρείας ως εντοπίζεται στην εταιρική αίτηση **16/2006** με αναφορά στο σύγγραμμα **Palmer’s Company Law, Τόμος 1, 24^η έκδοση** στις σελίδες 1370-1374:

- Όταν το υπόβαθρο της εταιρείας επί του οποίου στερεώθηκε η εταιρεία έπαυσε να υφίσταται ή έχει καταστεί μη πρακτικό (impracticable) (βλ. **Eastern Telegraph Co** (1947) 1 All E.R. 104 και **re Suburban Hotel Co** (1867) 2 Ch. App. 737).
- Όπου υπήρχε πλήρης αδιέξοδο (βλ. **Yenidje** ανωτέρω και **American Ploner Leather Co** (1918) 1 Ch. 556).
- Όταν ο αιτητής αποκλείστηκε από κάθε συμμετοχή στην επιχείρηση (βλ. **Re Lundie Brothers Ltd** (1965) 1 W.L.R. 1051 και **Ebrahimi**).
- Όταν ένας από τους κύριους μετόχους αρνείται να παρουσιάσει λογαριασμούς ή να πληρώσει μερίσματα και αυτός έχει την πλειοψηφία (βλ. **Loch v. John Blackwood Ltd (1924) A.C.** 783 και **Re Newman and Howard Ltd** (1962) Ch. 257).
- Όπου πλήρης έρευνα ήταν αναγκαία (βλ. **Re Peruvian Amazon Co** (1913) 29 T.L.R. 384).
- Όταν μικρή ιδιωτική εταιρεία στην ουσία είναι συνεταιρισμός και τα γεγονότα δικαιολογούν διάλυση του συνεταιρισμού (βλ. **Yenidje, Ebrahimi** και **A. and B.c.** ανωτέρω).
- Όταν η εταιρεία είναι χίμαιρα (bubble) (βλ. **Re London and County Co.** (1867) L.R. 3 E.q. 355).
- Όταν η εταιρεία δημιουργήθηκε για σκοπούς απάτης (βλ. **Re T.E. Brinsmead and Sons** (1897) 1 Ch. 45, on appeal (1897) 1 Ch. 406).

Στρεφόμενος στον όρο «καταπίεση», το δικαστήριο στην **Karaoglanian** με αναφορά σε αγγλική αυθεντία τονίζει ότι απαρέσκεια ή αποδοκιμασία αναφορικά με την πολιτική ή αποτελεσματική διαχείριση της εταιρείας δεν δικαιολογούν την αίτηση.

Στο σύγγραμμα **Palmer's Company Law 22 έκδοση , 1976 σελ. 618** λέγεται ότι «Allegations of unwise, inefficient and careless conduct against a director in the performance of his duties cannot in themselves give rise to any claim for relief under [s. 210], and a petition limited to such allegations will be dismissed in limine».

Προς τοιαύτη κατεύθυνση, εντοπίζεται και η ακόλουθη αναφορά στο σύγγραμμα **Pennington's Company Law 4^η έκδοση σελ. 602**:

«The Court will not involve itself with questions of business policy on hearing a winding up petition, and therefore will not do so on a hearing from a petition for relief from oppression. »

Εν συνεχεία, ο συγγραφέας τονίζει, με αναφορά στην **Re Jermyn Street Turkish Baths Ltd [1970] All ER 57**, ότι η εταιρική αίτηση δεν θα επιτύχει όταν η κατ' ισχυρισμό καταπιεστική συμπεριφορά συνίσταται στην άρνηση των μετόχων οι οποίοι ελέγχουν την εταιρεία να διανείμουν (declare) επαρκή μερίσματα, η καθόλου μερίσματα, εκ των εσόδων της εταιρείας.

Εν αντιθέσει, ο όρος καταπίεση περιλαμβάνει συμπεριφορά, η οποία ενέχει το στοιχείο της έλλειψης αξιοπιστίας (probity), ή δίκαιας μεταχείρισης (fair dealing) προς μέλη της εταιρείας σέ σχέση με τα δικαιώματά τους ως μέτοχοι (βλ. **In re Pelmako**). Στην **Scottish Co-operative Wholesale Society Ltd. v Meyer (1958) 3 All E.R., 66** λέγεται, επίσης, εν σχέσει με την καταπιεστική συμπεριφορά ότι πρέπει να είναι « burdensome, harsh and wrongful to the other members of the company or some of them, and lacks [the] degree of probity which they are entitled to expect in the conduct of the company's affairs».

Περαιτέρω, μνημονεύονται οι αποφάσεις **Elder, Re Bellador Silk και The Lundie Brothers**, περί των οποίων δανείζομαι τα λόγια του έντιμου προέδρου Παναγιώτου:

«Σχετική είναι η υπόθεση **Elder v. Elder & Watson Ltd** [(1952) J.S.C. 49] όπου λέχθηκε ότι η καταπίεση που απαιτείται να αποδειχθεί σε αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει να αφορά τα δικαιώματα του αιτητή ως μετόχου της εταιρείας. Έτσι δεν έγινε αποδεκτό ως καταπιεστική συμπεριφορά, παράπονο που αφορούσε την απόλυση μετόχων από την θέση του Διευθυντή της εταιρείας.

Η ίδια αρχή επαναλήφθηκε στην υπόθεση **Re Bellador Silk Ltd** (1965) 1 All E.R 667. Στην εν λόγω υπόθεση, ο αιτητής ισχυρίστηκε καταπίεση επειδή μεταξύ άλλων, είχε αποκλειστεί από την πλειοψηφία η συμμετοχή του σε όλες τις υποθέσεις της εταιρείας. Ο Plowman J δεν δέχθηκε αυτό τον ισχυρισμό ως αληθινό. Αλλά ακόμα και στην περίπτωση που τον δεχόταν, παρατήρησε με παραπομπή στην υπόθεση **Elder v. Elder & Watson Ltd** (ανωτέρω) ότι θα επρόκειτο για συμπεριφορά που παραβίαζε τα δικαιώματα του αιτητή ως διευθυντή και όχι ως μετόχου και ως εκ τούτου δεν ενέπιπτε στην έννοια της καταπίεσης του άρθρου 210 του παλιού Companies Act του 1948.

Ο ίδιος Δικαστής στην μεταγενέστερη υπόθεση **The Lundie Brothers Ltd** (1965) 2 All E.R 692,699 (W.L.R 1051), επιβεβαιώνοντας την πιο πάνω αρχή, απέρριψε αίτηση για καταπίεση μειοψηφίας δυνάμει του άρθρου 210, στην οποία το παράπονο του αιτητή εστιαζόταν στην απομάκρυνση του από την θέση του εργαζόμενου διευθυντή (working director), στην μείωση του μισθού του και στον αποκλεισμό του από τις εργασίες της εταιρείας.

Λέχθηκαν συγκεκριμένα τα εξής:

« In other words, Mr Blackmore has to go **beyond making out a case for winding-up on the principle of Re Yenidje Tobacco Co Ltd**, and has to establish some element of lack of probity or fair dealing to him in his capacity as a shareholder in the company. In my judgment he has wholly failed to do that. His main grievance is, as he admitted in the witness box, that he has been ousted as a working director. That, it seems to me, has nothing to do with his status as a shareholder in the company at all. The same thing is equally true in regard to his complaint

that his remuneration as a director of the company has been reduced. That relates to his status as a director of the company, and not to his status as a shareholder of the company. »

.....»

Όλων τούτων των αρχών δοθέντων, εν είδει παραδείγματος, θα προσπαθήσω να αναδείξω το πρώτο, κατά την άποψη μου, ανεπιθύμητο, εν συναρτήσει με τον σκοπό, πάντοτε, της ύπαρξης του άρθρου 202 (δες παρακάτω) ως μίας εναλλακτικής θεραπείας – καίτοι δεν παραβλέπεται ότι και άλλα γεγονότα πέραν του κάτωθι παραδείγματος ίσως να αναδεικνύουν, δια άλλων οδών, την ίδια ανεπιθύμητη κατάσταση.

Υποθέστε, λοιπόν, ότι ένας συνέταιρος ενός συνεταιρισμού – ενός δηλαδή ομόρρυθμου επιχειρηματικού μέσου (vehicle) - καταλήγει σε μία συνεννόηση, η οποία δεν συνιστά συμβόλαιο και άρα δεν επιδέχεται εφαρμογής στη βάση του δικαίου των Συμβάσεων, με έτερο συνέταιρο ότι θα μετατρέψουν τον εν λόγω συνεταιρισμό σε ιδιωτική εταιρεία, περιορισμένη δια μετοχές, και ότι ενώ αμφότεροι θα λάβουν μετοχές, ένας μόνο θα κατέχει την πλειοψηφία των. Στα πλαίσια της πιο πάνω συνεννόησης, περαιτέρω συμφωνείται, ομοίως ανεπίσημα, ότι ο μειοψηφούσας μέτοχος παρόλο που θα λαμβάνει μερίσματα, εν τη ουσία, θα βγάλει τα προς το ζην του μέσω της διευθυντικής αποζημίωσης καθώς τα πρώτα θα είναι περιορισμένα. Σε περίπτωση, όπου ο μέτοχος πλειοψηφίας, απομακρύνει τον διευθυντή από την θέση του κατά παράβαση της προαναφερθείσας συνεννόησης λόγω του κλονισμού των σχέσεων τους, τότε ο τελευταίος δυνάμει των αρχών της Ebrahimi και συναφούς νομολογίας δύναται, ενδεχομένως επιτυχώς, να επιχειρηματολογήσει δια την εκκαθάριση της εταιρείας βάσει του δικαίου και επεικούς (on just and equitable grounds). Από την άλλη όμως, και εδώ έγκειται το ανεπιθύμητο, σύμφωνα με την απόφαση Elder και συναφή νομολογία η εν λόγω απομάκρυνση συνίσταται σε συμπεριφορά η οποία δεν στρέφεται εναντίον του απομακρυσθέντος διευθυντή υπό την ιδιότητα του ως μετόχου, αλλά αφορούν αυτήν του διευθυντή, μόνον, και ως εκ τούτου δεν μπορεί να αιτηθεί θεραπεία στη βάση του 202.

Ως εμφανίζεται από την προηγηθείσα παράγραφο, ο αιτητής υπό συγκεκριμένες περιστάσεις αφήνεται μόνο με την θεραπεία της εκκαθάρισης, η οποία, όμως, σύμφωνα με το εν τω παρόντι εταιρικό και οικονομικό γίνεσθαι αποτελεί, θα έλεγα, μία ανεπαρκής θεραπεία, μη συνάδουσα με την ταχεία ανέλιξη του «επιχειρήν» - καίτοι δεν παραγνωρίζεται ότι στις περιπτώσεις όπου η εταιρική δομή χρησιμοποιείται δια σκοπούς διενέργειας ποινικής πράξης, η εκκαθάριση της επιτάσσεται, πλέον, ως εχέγγυο - μεταξύ άλλων - της υγιούς επιχειρηματικότητας.

Προς επίρρωση του χαρακτηρισμού περί ανεπάρκειας της θεραπείας της εκκαθάρισης, παραθέτω απόσπασμα από το σύγγραμμα **Palmer's Company Law 1976, σελ. 613:**

«However, very often it is not in the interests of the minority to have the company wound up. The liquidation may result in the sale of the assets at break-up value, without regard to goodwill and the “know-how” of the company, if no one is willing to take on the business of the company as a going concern. Moreover, winding up by the court is both slow and expensive and potentially damaging to the company’s business activities. Consequently, a minority shareholder who wishes to obtain redress for the harm suffered may view winding up as an unsatisfactory remedy».

Επιπλέον, στο σύγγραμμα **S.H. Goo Minority shareholder’s protection 1994 σελ. 13** λέγεται εν σχέσει με το εκ της νομοθεσίας δικαίωμα εκκαθάρισης ότι:

«it was an unsatisfactory remedy particularly where the company was a going concern».

Σε σύμπνοια είναι και ο **Harrington on shareholders rights (Sweet & Maxwell) παράγραφος 7-08** όπου αναφέρεται:

«A winding-up order being in effect the death sentence for a company, it was rarely granted».

Φρονώ δε, ότι με την έως εδώ αναδυθείσα ανεπιθύμητη κατάσταση, δηλαδή την αδυναμία ενός ατόμου στα πλαίσια του πιο πάνω παραδείγματος να αιτηθεί διάταγμα υπό το άρθρο 202 κεφ. 113, σχετικά είναι τα όσα γράφονται στο **Minority Shareholders’ Protection 1994 σελ. 31**:

«such an interpretation resulted in the remedy sometimes being denied in the very circumstances in which it was most needed, such as where a shareholder was denied a role in the board». Συνεχίζει ότι «This was particularly so in the case of a small private company where the primary interest of the members was to secure remunerative employment as directors, the payment of dividends being relatively less important».

Το πλέον αξιοσημείωτο το οποίο θέτει, πιστεύω, την μέχρι τώρα ανεπιθύμητη κατάσταση σε νομικό παράδοξο είναι η αναφορά του εν λόγω συγγράμματος στη σελ. 31 ότι η επιτροπή Cohen είχε πρώτιστα υπόψη την κατάσταση που περιγράφεται στην προηγηθείσα παράγραφο όταν πρότεινε την εισαγωγή του άρθρου 210.

Κοντολογίς, ενώ το άρθρο 210 σκόπευε στην προστασία των ατόμων που αντιμετώπιζαν γεγονότα ως των Ebrahimi και συναφών υποθέσεων, η εφαρμογή του έδειξε ότι η άλλως αναχρονιστική θεραπεία της εκκαθάρισης, προσδίδει μεγαλύτερη προστασία από αυτό. Η απαρésκεια της Βουλής των Λόρδων περί αυτής της κατάστασης αναφύεται από την απλή αναφορά στην Ebrahimi ότι «the alternative remedy was more difficult to obtain than the more cataclysmic one based on “just and equitable” winding up», ενώ αυτή της Jenkins Committee στην αναφορά ότι το άρθρο δεν έχει παραγάγει τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Πέραν των ανωτέρω, έχοντας ως εφαλτήριο την **εταιρική αίτηση 799/17**, όπου το δικαστήριο υπό του έντιμου δικαστή Κωνσταντίνου, επιμελώς εντόπισε σχετική νομολογία, τονίζεται, επίσης, ότι υπάρχει περιορισμένος αριθμός ατόμων που έχουν την δυνατότητα να αιτηθούν εκκαθάριση της εταιρείας και ως εκ τούτου αναφύεται και ένα ακόμα ανεπιθύμητο, θα έλεγα, το οποίο άπτεται της διαδικασίας και όχι της ουσίας, και είναι η ανάγκη ο αιτητής να καταδείξει στο δικαστήριο ότι νομιμοποιείται (έχει locus standi) να αιτηθεί της εκκαθάρισης.

Επεξηγώ.

Το άρθρο 213 του Κεφ.113 καθορίζει εξαντλητικά τα άτομα στα οποία παρέχεται η δυνατότητα να αιτηθούν εκκαθάριση, και εκ του γράμματος του άρθρου προκύπτει ότι μέτοχος εταιρείας δεν κατέχει τέτοιο προνόμιο. Συνεπώς, για να προωθήσει ένας μέτοχος την αίτηση θα πρέπει να καταδείξει στο δικαστήριο ότι εμπίπτει σε μία από τις κατηγορίες του άρθρου 213. Η μόνη αρμόζουσα κατηγορία, για ένα μέτοχο δίχως άλλη ιδιότητα, επί παραδείγματι πιστωτή, είναι του συνεισφορέα.

Αρχικά, ούτως ώστε το δικαστήριο να επιληφθεί και εν τέλει να κρίνει εάν είναι συνεισφορέας, ο μέτοχος-αιτητής οφείλει να καθορίσει τον εαυτό του ως τέτοιο. Σχετικές, οι ***Re Continental Bank Corp., Re London and Mediterranean Bank [1867] W.N. 114, Re Queen's Benefit Building Society (1871), 6 Ch. App.815***, όπου τονίζεται ότι, «*In general application by an alleged contributory will not be entertained unless he will admit himself to be a contributory*».

Έπειτα, στην υπόθεση ***Μιχαήλ κ.ά. ν. Επίσημου Παραλήπτου κ.ά. (1999) 1 AAD 1033*** λέχθηκε ότι:

«Ο όρος «συνεισφορέας» ορίζεται στο Άρθρο 205 του Κεφ. 113. Περιορίζεται σε μετόχους της εταιρείας που δεν κατέβαλαν το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου.

Στην ***Facipero Investments Limited, Αρ.Αίτησης 77/11, 16/5/2011*** ο έντιμος πρόεδρος επαρχιακού δικαστηρίου, ως ήταν τότε, δικαστής Λιάτσος αναφέρει:

«Το άρθρο 213(1) του Κεφ. 113 ξεκάθαρα παραθέτει τον περιορισμένο κύκλο προσώπων τα οποία δικαιούνται, δυνάμει των προνοιών του, στην καταχώρηση αίτησης για εκκαθάριση εταιρείας

...

Η ιδιότητα των μετόχων και μόνο που τους περιβάλλει - και δεδομένης της πλήρους καταβολής του μετοχικού τους κεφαλαίου - δεν τους καθιστά ούτε πιστωτές, ούτε συνεισφορείς....»

Συνεπώς, εκ της ανωτέρω ερμηνείας ένας μέτοχος ο οποίος έχει καταβάλλει, πλήρως, κατ' αναλογία των μετοχών που λαμβάνει, το σχετικό ποσό (αντίτιμο) προς το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας, δεν θα θεωρείται ως συνεισφορέας.

Παρόλα αυτά, η νομολογία, εύκαμπτη ως είναι, αναγνώρισε την ύπαρξη περιπτώσεων, όπου, ενώ ο μέτοχος δεν μπορεί, βάσει των ανωτέρω υποθέσεων, να θεωρηθεί ως συνεισφορέας, αυτός δικαιούται να προωθήσει την αίτηση (βλ. **Printek DataForms Express Ltd (2003) 1 AAD 1193** – αφορούσε αίτηση για εκκαθάριση από πιστωτή ή συνεισφορέα βάσει τον Κανονισμό 32 των The Companies (Winding Up) Rules 1949, ήτοι αίτηση, αντίστοιχη, του άρθρου 211 Κεφ. 133).

Διαφωτιστικό επί τοιαύτων περιπτώσεων είναι το σύγγραμμα **Palmer's Company Law, 21^η έκδοση, 1968**, στη σελίδα 743-744, όπου καταγράφεται ότι όταν μετοχές εκδίδονται επ' ονόματι μετόχου κι αυτός καταβάλλει πλήρως το ορισθέν αντίτιμο (fully paid up shares) και, συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συνεισφορέας, τότε θα πρέπει να καταδείξει τα ακόλουθα για να προωθήσει την αίτηση του:

«...He [must] show, on the face of his petition, a prima facie probability that the company is solvent and that there will be a substantial surplus of assets available for distribution among the shareholders; otherwise he has no tangible interest in the winding up.

.....»

Προς τοιαύτη κατεύθυνση συνηγορούν και οι υποθέσεις **In re Rica Gold Washing Company (1879) 11 Ch D 36**, **In re Chesterfield Catering Co Ltd [1977] Ch 373** στις σελίδες 379 -381 και **CVC/Opportunity Equity Partners Ltd & Anor v Almeida [2002] UK PC 16**.

Η διαδικαστική αυτή δυσκολία είναι σημαίνουσας σημασίας, εάν κάποιος σκεφτεί ότι η αποτυχία του αιτητή να δείξει την δυνατότητα του να προωθήσει μία εν δυνάμει εταιρική αίτηση για εκκαθάριση της

εταιρεία υπό του άρθρου 211(στ), αποβαίνει μοιραία στην αίτηση που έχει καταχωρήσει δια της οποίας αιτείται θεραπείας υπό του άρθρου 202.

Σχετικός επί τούτου, ο λόγος του δικαστού στην εταιρική αίτηση **341/2016** με αναφορά στο σύγγραμμα **Pennington**, όπου μεταξύ άλλων αναγνωρίζει ως λόγο απόρριψης αίτησης υπό το άρθρο 202, την περίπτωση όπου δεν θα ήταν "δίκαιο και εύλογο" (just and equitable) να εκκαθαριστεί η εταιρεία, αυτού περιλαμβανομένου και του ελέγχου της νομιμότητας του αιτητή να υποβάλλει αίτηση εκκαθάρισης ως μέτοχος ή συνεισφορέας της εταιρείας.

Ομοίως, στην υπόθεση **Karaoglanian** το δικαστήριο έκρινε ότι δεν απεδείχθη από τους αιτητές ότι ήτο δίκαιο και επιεικές να εκκαθαριστεί η εταιρεία, και συνεπώς, τόνισε ότι δεν είναι αναγκαίο να εξετάσει την εναλλακτική θεραπεία.

Έχοντας τονίσει όλα τα ανωτέρω, τα οποία δεικνύουν την αδυναμία πρόσδοσης στον αιτητή της θεραπείας υπό το άρθρο 202, ένεκα της αποτυχίας του να αποδείξει την νομιμοποίηση του να αιτηθεί την εκκαθάριση της εταιρείας, παραθέτω εν είδει σχολίων και δια σκοπούς προβληματισμού το κάτωθι απόσπασμα από το σύγγραμμα **Palmer's Company Law, 1976 σελ. 618**:

«A further requirement, namely, that the company is solvent at the time of the petition, was sought to be introduced by Plowman J. in Re Bellador Silk Ltd. This was based upon the corresponding requirement where a contributory petitions for a winding-up order. It is respectfully submitted that this is not correct.

...

But in a petition for the alternative remedy no distribution of the assets is contemplated, the petitioner has a concrete interest in the order which the court will make, and the reference in section 210 to the requirements of a winding-up order is purely hypothetical.

Όμοια αναφορά παρατηρείται και στο **Pennington's Company Law, 4th edition, σελ. 605**.

Συνεπώς, κατά την πιο πάνω τοποθέτηση του συγγραφέα, ίσως, η ανάγκη στοιχειοθέτησης απτού δικαιώματος επί της εταιρείας σε περίπτωση εναλλακτικής θεραπείας, να δεικνύει την λανθασμένη ερμηνευτική προσέγγιση των σχετικών νομοθετικών προνοιών.

Περαιτέρω, αναφορικά με την διαδικαστική πτυχή της αίτησης υπό το άρθρο 202 πρέπει, επίσης, να ειπωθεί ότι, από την μία ο αιτητής οφείλει να καταδείξει επακριβώς στις δικογραφημένες θέσεις του την αιτούμενη θεραπεία υπό το ρηθέν άρθρο, από την άλλη δε η εν λόγω αίτηση πρέπει να επιδοθεί σε όλους τους μετόχους που κατ' ισχυρισμό προέβησαν στην καταπιεστική συμπεριφορά.

Η τελευταία υποχρέωση της ανωτέρω παραγράφου, σαφώς και δεν αποτελεί αδικαιολόγητη υποχρέωση, μάλλον θα έλεγα, σε σύμπνοια με την θέση του Ανώτατου Δικαστηρίου στην **Ceeif Central and Eastern European Investment Ltd κ.ά. (2012) 1(A) A.A.Δ. 588**, αποτελεί εχέγγυο των δικαιωμάτων των καθ' ων η αίτηση, ή ενδιαφερόμενων μερών στη διαδικασία, ως αυτά απορρέουν από κανόνες της φυσικής δικαιοσύνης.

Σχετικός, μεταξύ άλλων, είναι ο λόγος της έντιμης προέδρου Εφραίμ στην **αίτηση 161/2016**, όπου με αναφορά στην προμνησθείσα υπόθεση, σε διάφορα αποσπάσματα από έγκριτα συγγράμματα και εν τέλει επικαλούμενη και την λογική των πραγμάτων, αφενός αναγνώρισε το δικαίωμα της καθ' ης η αίτηση εταιρείας, ως μέτοχο πλειοψηφίας, να τοποθετηθεί επί των αιτιάσεων των αιτητών και αφετέρου δε κατέληξε ότι η μη επίδοση της αίτησης στην καθ' ης η αίτηση, έθετε μεμπτό τον κατόπιν διαταγής δικαστηρίου διορισμό του παραλήπτη και ως εκ τούτου ως άκυρες τις ενέργειες στις οποίες αυτός προέβη.

Βέβαια όσον αφορά την άλλη υποχρέωση, ήτοι την ανάγκη καθορισμού επακριβώς της αιτούμενης θεραπείας υπό το άρθρο 202, θα στρέψω την προσοχή του αναγνώστη στην εταιρική αίτηση **554/2017** όπου ο έντιμος πρόεδρος Δαυίδ ευστόχως αναφέρει τα κάτωθι, αφού έχει μνημονεύσει την κυπριακή αλλά και την αντίστοιχη αγγλική πρακτική, την τελευταία δε υπό το πρίσμα του άρθρου 996 του Companies Act 2006:

«Είναι προφανές, ότι η ως άνω τοποθέτηση των Κυπριακών δικαστηρίων επί του θέματος, απέχει από την απεριόριστη διακριτική ευχέρεια που τα Αγγλικά δικαστήρια πλέον έχουν εξετάζοντας ζητήματα ως τα υπό συζήτηση - κατ' εφαρμογή των σχετικών προνοιών του Companies Act 2006 - να εκδίδουν θεραπείες αυτεπάγγελα, έστω και εάν αυτές δεν ζητούνταν από τον αιτητή, (βλ. **Re Neath Rugby Ltd** (No 2) 2009 EWCA CIV 291 και **Patel v. Ferdinand** (2016) EWHC 1524».

Η περιορισμένη ευχέρεια που έχουν τα κυπριακά δικαστήρια, περί της οποίας αναφορά έγινε από τον σεβαστό πρόεδρο ανωτέρω, αναδεικνύεται από την **Pelamko Developments Ltd**:

Στην **Re Antigen Laboratories Ltd** [1951] 1 All E.R. 110 αποφασίστηκε ότι το παρακλητικό (prayer) της αίτησης πρέπει να περιέχει αρκετές λεπτομέρειες ώστε να μη δημιουργείται οποιαδήποτε αμφιβολία για ό,τι ο αιτητής επιθυμεί να πράξει το Δικαστήριο. Αυτή η προσέγγιση συνάδει με τη λογική του πράγματος γιατί αν συνέβαινε το αντίθετο, το Δικαστήριο, θα ήταν υποχρεωμένο να αναζητεί λύσεις προσφερόμενες ως θεραπεία διά της εκδόσεως ενός εκ των τριών προβλεπομένων υπό του άρθρου 202(2) διαταγμάτων χωρίς να έχει ενώπιόν του οτιδήποτε το οποίο να αντανakλά την επιθυμία των αιτητών επί του πρακτέου. Είναι αυτονόητο πως μια τέτοια υποχρέωση θα καθιστούσε εξαιρετικά δύσκολο το έργο του Δικαστηρίου με κίνδυνο να μη απονεμηθεί σωστά η δικαιοσύνη».

...

Η παράλειψη των αιτητών να εξειδικεύσουν την επιδιωκόμενη από αυτούς θεραπεία με βάση το άρθρο 202 του νόμου καθώς και την εξ υπαιτιότητας των αιτητών μη εμπλοκή των μετόχων της πλειοψηφίας στη διαδικασία σε συνάρτηση προς την εναντίον τους έκδοση του επίδικου διατάγματος καθιστούν την πρωτόδικη διαδικασία νομικά μεμπτή.

...»

Δοθείσας της ανωτέρω διαφοροποίησης από την εισαγωγή της νέας νομοθεσίας στην Αγγλία συγκριτικά με την Κύπρο, φρονώ ότι θα ήταν ενδιαφέρον να προσπαθήσω να τονίσω μερικές άλλες διαφοροποιήσεις.

Εάν μνημονευθεί ότι το άρθρο 202 προνοεί ότι «μέλος» δύναται να αιτηθεί θεραπεία ένεκα καταπιεστικής συμπεριφοράς, πιστεύω ότι, ως λογική συνέχεια, πρέπει να ανατρέξω στην ερμηνεία του όρου «μέλους» - άρθρο 27 κεφ. 113:

«(1) Αυτοί που προσυπόγραψαν το ιδρυτικό έγγραφο εταιρείας θα θεωρούνται ότι έχουν συμφωνήσει να γίνουν μέλη της εταιρείας και με την εγγραφή της καταχωρούνται ως μέλη στο μητρώο μελών.

(2) Οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που συμφωνεί να γίνει μέλος εταιρείας και το όνομα του καταχωρείται στο μητρώο των μελών της, είναι μέλος της εταιρείας.»

Πράγματι, η αναγκαιότητα καταχώρησης του ονόματος του ατόμου στο μητρώο των μελών της εταιρείας, δια σκοπούς αίτησης καταπιεστικής συμπεριφοράς, αναφύεται εκ του συγγράμματος «**Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο**» του Γιώργου Κακογιάννη όπου στην σελίδα 182 αναφέρει:

«Στην περίπτωση κατόχου μετοχικού εντάλματος, οι μετοχές δεν είναι "εγγεγραμμένες στο όνομα του" και συνεπώς δεν δικαιούται να υποβάλει αίτηση.»

Συνεπεία των ανωτέρω, οι διευθυντές εταιρειών, ίσως, να επωφεληθούν της κατάστασης: τα διευθυντικά στελέχη μιας εταιρείας, εφόσον παρείχεται σχετική δυνατότητα εκ του καταστατικού της εταιρείας, μπορούσαν να αρνηθούν την εγγραφή των μεταβιβασθέντων οι μετοχές προσώπων ως μέλη της εταιρείας, αφαιρώντας από τους τελευταίους την δυνατότητα καταχώρησης αίτησης για καταπιεστική συμπεριφορά, και έτσι οι διευθυντές μπορούσαν να απαιτήσουν την πώληση των μετοχών σε χαμηλότερες των αντικειμενικών τιμών.

Σε αντιδιαστολή, αναφορικά με την δυνατότητα προσωπικών αντιπροσώπων να καταχωρήσουν εταιρική αίτηση, στο σύγγραμμα **Pennington’s Company Law 4^η έκδοση σελ. 601** με παραπομπή στην υπόθεση **Re Jermyn Street Turkish Baths Ltd [1970] 3 A11 ER 57** λέγεται ότι « A petition for relief from oppression may also be presented by the personal representatives of a deceased member, whether they have themselves been registered as members or not, and they may complain of oppression of the deceased during his lifetime or of themselves since his death».

Η Βουλή των Αντιπροσώπων της Αγγλίας επί τω σκοπώ επίτευξης ομοιογένειας μεταξύ μεταβιβασθέντων οι μετοχές προσώπων και προσωπικών αντιπροσώπων και κινούμενη υπό την ανάγκη προστασίας των, επέφερε σειρά τροποποιήσεων στην τότε κρατούσα νομοθεσία έτσι ώστε το Companies Act 2006 και δη το άρθρο 994, πλέον, να εξισώνει δια σκοπούς ερμηνείας του όρου «μέλος (member)» τις προμνησθείσες τάξεις ατόμων που δεν έχουν εγγραφεί στο μητρώο μελών. Απόρροια τούτου, λοιπόν, ότι ακόμα και αυτά τα άτομα δύνανται, δίχως να έχουν εγγραφεί ως μέλη στο μητρώο μελών, να καταχωρήσουν εταιρική αίτηση.

Κατά παρεμπόμποντα τρόπο, τονίζεται ότι τα συμφέροντα ενός εκπροσώπου μετόχου (nominee shareholder) – ο οποίος νοείται μέτοχος και άρα μπορεί να καταχωρήσει την αίτηση – συμπεριλαμβάνουν και τα οικονομικά συμφέροντα του τελικού δικαιούχου (βλ. **Atlasview Ltd v Brightview Ltd [2004] EWHC 1056 (ch)**). Συνεπεία τούτου, είναι ότι τα οικονομικά συμφέροντα του τελευταίου μπορούν να προστατευθούν είτε μέσω οδηγιών στον εκπρόσωπό του ή με πρωτοβουλία του εκπροσώπου να καταχωρήσει σχετική αίτηση.

Εκ του λεκτικού του άρθρου 994 του Companies Act 2006 εμφανίζεται, επίσης, ότι η εκκαθάριση δεν συνιστά συστατικό στοιχείο – εάν δανειστούμε τον όρο από το ποινικό δίκαιο – της άδικης προκατάληψης, ως αυτή αντικατέστησε τον όρο «καταπίεση». Περαιτέρω, συνεπεία της ανωτέρω απαγκίστρωσης, έπεται ότι δεν υφίσταται πλέον η ανάγκη ο αιτητής να συγκαταλεχθεί σε μία εκ των

κατηγοριών των ατόμων που νομιμοποιούνται να αιτηθούν εκκαθάριση (βλ. **Palmer Company Law, sweet and Maxwell, παράγραφος 8- 3806**).

Η τροποποίηση του όρου καταπίεση με αυτόν της άδικης προκατάληψης, ως έχει νομολογιακά ερμηνευτεί, αποτρέπει αρχές (maxims) του δικαίου της επιείκειας να εισχωρήσουν ως φραγμός στην αιτούμενη θεραπεία (βλ. **London School of Electronics Ltd, Re [1986] Ch. 211**) – καίτοι το δικαστήριο ένεκα της τεραστίας διακριτικής ευχέρειας που απολαμβάνει (βλ. άρθρο 966 του companies act 2006) διατηρεί τη δυνατότητα να λάβει υπόψιν την ανεπιεική συμπεριφορά του αιτητή και, αντιστοίχως, να προσαρμόσει την θεραπεία που θα παραχωρήσει (βλ. **Palmer Company Law, sweet and Maxwell παράγραφος 8-3806**).

Πράγματι, η παραβίαση των αρχών της επιείκειας κατά την αγγλική πρακτική πρότερα της τροποποίησης συνιστούσε λόγο απόρριψης της αίτησης (βλ. εταιρική αίτηση **341/2016** με αναφορά στο σύγγραμμα **Pennington** – κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην αρχή «αυτός που ζητάει επιείκεια πρέπει να προσέλθει με καθαρά χέρια»).

Επιπλέον, αναφορικά με την κατάσταση πραγμάτων που χαρακτηρίσα ως νομικό παράδοξο (βλ. το παράδειγμα παραπάνω), επήλθε, ως ήταν αναμενόμενο, η διαπλάτυνση της τάξης των ατόμων που μπορούσαν να καταχωρήσουν αίτηση για άδικη προκατάληψη, συμπεριλαμβανομένων, υπό περιστάσεις, και των διευθυντών μιας εταιρείας. Δέουσα, επί τούτου, είναι η αναφορά στην υπόθεση **Company (No. 00477 of 1986), Re** όπου ο Δικαστής Hoffman αρνήθηκε να απορρίψει εταιρική αίτηση δια της οποίας ο αιτητής ισχυρίζετο άδικη προκατάληψη βάσει της απομάκρυνσης του από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, και συνεπώς, από την θέση του ως διευθυντής. Απόλυτα διαφωτιστικό επί της αλλαγής που επέφερε το άρθρο 994 του Companies Act 2006, είναι το κάτωθι απόσπασμα από την ρηθείσα υπόθεση:

«Counsel for the company submitted that the section must be limited to conduct which is unfairly prejudicial to the interests of the members as members. It cannot extend to

Areti Charidemou & Associates LLC – Δικηγορικό Γραφείο

conduct which is prejudicial to other interests of persons who happen to be members. In principle I accept this proposition ... But its application must take into account that the interests of a member are not necessarily limited to his strict legal rights under the constitution of the company. The use of the word 'unfairly' in section [994] ... enables the court to have regard to wider equitable considerations

.....

The member's interests as a member who has ventured his capital in the [small] company's business may include a legitimate expectation that he will continue to be employed as a director and his dismissal from that office and exclusion from the management of the company may therefore be unfairly prejudicial to his interests as a member. »

Εξ αυτής της απόφασης, εμφανίζεται ότι οι εξ επιεικειάς σκέψεις (βλ. **Karaoglanian** και **Ebrahimi**) δύνανται, ιδίως σε μικρές εταιρείες ως αναφέρει ο δικαστής Hoffman, να προσδώσουν το έδαφος για θεραπεία υπό το άρθρο 994, τοιαύτη δε περίπτωση ήταν απίθανη κατά την πρότερη αγγλική και, συνεπώς, φαίνεται, ομοίως απίθανη, για την επικρατούσα κυπριακή πρακτική.

Σε σύμπνοια με την προσπέλαση των ανυπέρβλητων θέσμιων που υπήρχαν βάσει του 210 είναι και η υπόθεση **BSB Holdings Ltd, Re [1996] 1 B.C.L.C. 155 Ch D** at 243 όπου τονίζεται ότι "the standards of corporate behaviour recognized through s. [994] may in an appropriate case thus not be limited to those imposed by enactment or existing case law."

Ενδεικτική και η υπόθεση **Re R A Noble & Sons (Clothing) Ltd (1983) BCLC 273** όπου μεταξύ πολλών άλλων ο δικαστής υπέδειξε:

«For my own part, while I can think of many hypothetical cases that might fall within s75 but would not fall within s 210, I can think of no hypothetical cases which,

though giving rise to the court's jurisdiction under s 210, would not give rise to such jurisdiction under s. [994] »»

Μία ακόμα διαφοροποίηση που έχει επέλθει στην αγγλική τάξη πραγμάτων συνίσταται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει πλέον η ανάγκη να καταδειχτεί μία συνεχιζόμενη συμπεριφορά (continuing course of conduct) υπό το άρθρο 994 (βλ. **Palmer's Company Law, Sweet & Maxwell παράγραφος 8-3806**).

Μάλιστα η αγγλική νομοθεσία, ως έχει τροποποιηθεί, επέτρεψε στην νομολογία να δεχτεί αίτηση όπου έχει προταθεί πράξη, η οποία εφόσον διαδραματιζέτο, θα συνιστούσε άδικη συμπεριφορά στον αιτητή, ακόμη και εάν κατά την ακρόαση της αίτησης έπαυε να υπάρχει σχετική πρόταση προς διενέργεια της εν λόγω πράξης (βλ. **Kenyon Swansea Ltd, Re (1987) 3 B.C.C. 259**).

Εν αντιθέσει των παραπάνω, στο σύγγραμμα **Palmer's Company Law, 21^η έκδοση, 1968**, σελίδα 512 συνοψίζεται η πρότερη της τροποποίησης αγγλική πρακτική: *«Isolated acts of oppression will not normally be sufficient to justify relief under the section: the words used in the section, ... suggest prima facie a continuing process...»*.

Σε σύμπνοια με την προσέγγιση ότι το άρθρο 210 εφαρμόζεται σε συνεχιζόμενες συμπεριφορές είναι τα συγγράμματα **Pennington's Company Law, 4^η έκδοση** και **Buckley on the Companies Acts, 13^η έκδοση**.

Στο πρώτο λέγεται, μεταξύ άλλων, στην σελίδα 601 ότι *« ... the court requires proof of oppressive conduct over a period of time...»*

Ενώ στο δεύτερο η αντίστοιχη αναφορά, ως προς το ότι η καταπίεση που βιώνει η μειοψηφία θα πρέπει να είναι συνεχής, εντοπίζεται στη σελίδα 423 και έχει ως ακολούθως:

«The section is aimed at putting an end to a continuing state of affairs; not at compensating the petitioners for a wrong which is no longer a continuing wrong».

Περίσκεψης, επίσης, χρήζει το διαφωτιστικό για ότι ενεστώς συζητείται σύγγραμμα *Minority shareholder's protection* του **S. G. Hoo 1994**, και δη οι σελίδες 22-23.

Με αναφορά στην υπόθεση **Re Harmer 1959 1 WLR 62** τονίζει ότι:

«Section 210 of the 1948 Act was limited to conduct of a continuing nature and did not apply to isolated acts of oppression which did not exist at the time the petition was presented. »

Διατείνεται επίσης και μνημονεύει την υπόθεση **Re Westbourne Galleries [1970] 1 WLR 1378** στην οποία κρίθηκε ότι:

«[D]irectors' improper overriding of a resolution of the shareholders properly passed in the general meeting to sell a lease which the company possessed was thought, as an isolated incident, not to be sufficient ground for an order under s.210 which required a course of oppressive conduct continuing up to the date of the petition. »

Εν συνεχεία αναφέρει και την υπόθεση **Re Jermyn Street Turkish Baths Ltd** προς την ίδια κατεύθυνση. Ενδεικτικά αναγράφεται ότι:

«an allegation that the directors had improperly allotted shares to themselves would not be sufficient under s. 210 as the terms of [the section] made it clear that the oppression complained of had to be operative at the time when the petition was filled. »

Μάλιστα, ο εκδικάσας την υπόθεση **Re Jermyn** δικαστής σε πρωτοβάθμιο επίπεδο – δεν φαίνεται η έφεση να παρεμβαίνει στο λόγο του – τονίζει ότι «The issue of these shares in 1954 obviously does not of itself represent oppressive conduct continuing, in the present tense, at the date of the presentation of the petition.»

Σημαντικότερη κατά την υπόψη μου είναι η ακόλουθη αναφορά του συγγραφέα εν σχέσει με τις προμνησθείσες υποθέσεις:

«Although it may be argued that such situations as happened in [these cases] may be regarded as giving rise to ‘continuing’ wrongs on the ground that the company and its shareholders continued to be deprived by such oppressive conduct, and that this element of continuity was present so long as the company neglected to remedy the oppressive conduct, the courts were not impressed by this argument. »

Περαιτέρω αφού χαρακτηρίζει την πιο πάνω προσέγγιση ως απογοητευτικά περιοριστική (unsatisfactorily restrictive) με αναφορά στην υπόθεση **Scottish Cooperative Wholesale Society v Meyer** διαγράφει ότι:

«to [limit]the application of s. 210 to conduct which was of a continuous nature conflicted with the principle ... that the court in construing s. 210 had to have regard to business realities and not legal technicalities. »

Ενδεικτικά, μία εκ των αναφορών ότι μεμονωμένη συμπεριφορά εμπίπτει της εφαρμογής του άρθρου 210 εντοπίζεται στο σύγγραμμα **Palmer’s company Law 1976 σελ. 618** όπου με αναφορά στην υπόθεση **Re Five Minute Car Wash Service Ltd. [1966] 1 W.L.R. 745** αναγράφεται ότι:

«An act or omission might amount to oppressive conduct if it is shown that it was designed to achieve some unfair advantage over those claiming to be oppressed. »

Επομένως, η γενικότερη θεώρηση των πραγμάτων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, πέραν μερικών εξαιρέσεων, μεμονωμένες συμπεριφορές έθεταν ανεπιτυχή την αίτηση υπό το άρθρο 210.

Ενδιαφέρον φέρει, επίσης, ο λόγος του έντιμου προέδρου Σάντη στην αίτηση **337/2017**. Σε αυτήν, ενώ αναγνωρίζει ότι ως καταπιεστική νοείται η «παρατεταμένη» συμπεριφορά, συνεχίζει δε ότι, ακόμη «και

μια μεμονωμένη πράξη παράλειψη είναι δυνατόν να κατατάξει τέτοια διαγωγή ως καταπιεστική» - Θέση η οποία αντικατοπτρίζει τα μέχρι τώρα λεχθέντα.

Σημειώνεται ότι, ο έντιμος δικαστής μεταξύ άλλων παραπέμπει στην υπόθεση ***Allways Resources Holdings Pty Ltd v Samgris Resources Pty Ltd (2017) QSC***. Αυτή η παραπομπή δίδει την δυνατότητα, πιστεύω, να τονίσω τον κίνδυνο συγκερασμού ανόμοιων καταστάσεων – καίτοι δεν υπαινίσσομαι ότι ο εν λόγω δικαστής έπραξε κατά τέτοιο τρόπο, καθώς στην αίτηση 337/2017 η σκέψη του δεν αποτέλεσε την απάντηση στο επίδικο ερώτημα, αλλά εκ του περισσού αναφορά. Αυτός ο κίνδυνος έγκειται στο γεγονός ότι ένεκα της αντικατάστασης της αντίστοιχής της κυπριακής αγγλικής νομοθεσίας, η οποία δε αντικατάσταση οδήγησε, σαφώς, στην «παγοποίηση» της τότε σχετικής αγγλικής νομολογίας, τα ημεδαπά δικαστήρια, δια τω σκοπώ ανάπτυξης της ημεδαπής νομολογίας, ίσως, να ανατρέξουν σε ευρύτερες νομικές αρχές ανά το κοινοδίκαio.

Η ρηθείσα υπόθεση πραγματεύτηκε την νομολογία και νομοθεσία περί καταπιεστικής συμπεριφοράς και εκκαθάρισης βάσει του δικαίου και επιεικούς, στο ύψιστο επίπεδο, ήτοι του Ανώτατου Δικαστηρίου της Αυστραλίας. Όσον αφορά, λοιπόν, τους λόγους δια τους οποίους ένα άτομο δύναται να αιτηθεί μία εκ των παρεχόμενων θεραπειών ένεκα καταπιεστικής συμπεριφοράς, πρέπει να ανατρέξουμε στο **Corporations Act 2001** και δη στο **άρθρο 232**. Το άρθρο αυτό προνοεί ως ακολούθως στο εδάφιο (e):

« oppressive to, unfairly prejudicial to, or unfairly discriminatory against, a member or members whether in that capacity or in any other capacity».

Με εφελτήριο την ρηθείσα νομοθεσία, ο εκδικάσας την υπόθεση δικαστής αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι: « the fact that [the] claimed relief was founded on conduct which was no longer continuing would be regarded as relevant but not necessarily determinative of the exercise of the discretion.» Δηλαδή, η μη παρατεταμένη συμπεριφορά, πάντοτε για σκοπούς της αυστραλιανής δικαιοδοσίας και νομοθεσίας, δεν είναι πρόδηλος λόγος απόρριψης της αίτησης. Το δικαστήριο θα υπεσέλθει, υπό αυτές τις περιπτώσεις, στην ουσία της υπόθεσης.

Μία τέτοια στάση, πιστεύω, δεν μπορεί να υιοθετηθεί από τα ημεδαπά δικαστήρια ένεκα της κρατούσας νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, έχοντας παραθέσει σχετική νομολογία και νομικά συγγράμματα πιο πάνω, αναφύεται ότι η αγγλική προσέγγιση, επί της οποίας, ως τονίσθηκε, βασίζεται το άρθρο 202 του κεφ. 113, αναγνωρίζει κατ' εξαίρεση μεμονωμένη συμπεριφορά ως εμπίπτουσα του όρου καταπίεση. Σε αντιδιαστολή, η αυστραλιανή προσέγγιση κατά κανόνα, θα λέγαμε, αποδέχεται μεμονωμένη συμπεριφορά ως εν δυνάμει καταπιεστική διαγωγή, η έκβαση δε της αίτησης θα κριθεί από τις λοιπές περιστάσεις εκάστης υπόθεσης.

Εκ του γράμματος του και μόνον, το αυστραλιανό Corporations Act του 2001, δεικνύει την ευρύτερη εφαρμογή που έχει σε σχέση με τα νομοθετήματα της Αγγλίας (του 1948) και της Κύπρου (έχουν παρατεθεί ανωτέρω), καθώς πέραν από την καταπιεστική συμπεριφορά προνοεί για άδικη προκατάληψη (unfairly prejudicial), πράγμα περί του οποίου τα τελευταία νομοθετήματα διόλου προνοούν.

Περί της διαφορετικής αυστραλιανής προσέγγισης συνηγορεί, ενδεικτικά, με μία βαθύτερη ανάγνωση, και η περίπτωση 2 των συνοψισθέντων από τον δικαστή περιπτώσεων, όπου μία αίτηση έτυχε θετικής έκβασης εντός της αυστραλιανής δικαιοδοσίας.

Ως περίπτωση 2, ο δικαστής αναφέρεται στον αποκλεισμό ενός μετόχου από την διαχείριση (management) της εταιρείας ένεκα συμπεριφοράς διευθυντών ή άλλων μετόχων. Να σημειώσω ότι το δικαστήριο, δυστυχώς, δεν αναφέρει την υπόθεση / υποθέσεις επί των οποίων βασίζει την εισήγηση του, αλλά σαφώς τέτοια παράλειψη, ουδόλως αφαιρεί από το βάρος του λόγου του δικαστή, στο ύψιστο επίπεδο του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Στην Κύπρο, η περίπτωση ενός μετόχου να αναλάβει την διεύθυνση μίας εταιρείας - πράγμα το οποίο σπανίζει σε μεγαλύτερες εταιρείας ή δημόσιες εταιρείας, ιδίως εφόσον οι τελευταίες είναι εγγεγραμμένες (Listed/quoted) σε μία ρυθμιζόμενη αγορά, επί παραδείγματι το χρηματιστήριο αξιών – πραγματοποιείται μέσω ρητής αναφοράς, ως είθισται, στο καταστατικό έγγραφο της εταιρείας. Στο ενδεχόμενο απομάκρυνσης του διευθύνοντα των εργασιών της εταιρείας μετόχου, για να επιστρέψουμε

στο πλαίσιο της περίπτωσης 2 πιο πάνω, αυτός δεν αρύεται δικαιώματος, σύμφωνα με την υπόθεση *Elder* και συναφή νομολογία, ως επιμελώς ανασκοπείται, σαφώς όχι εξαντλητικά, από τον έντιμο Πρόεδρο Ε.Δ. Παναγιώτου (δες ανωτέρω), να αιτηθεί στο δικαστήριο θεραπεία υπό το άρθρο 202 καθώς, η απομάκρυνση του δεν επηρεάζει τα δικαιώματα του ως μετόχου, αλλά ως διευθυντή. Εν πάση περιπτώσει, έχοντας υπόψη την φράση του προρρηθέντος αυστραλιανού άρθρου «in any other capacity» αναφορικά με το άτομο το οποίο δύναται να επηρεαστεί από την καταπιεστική συμπεριφορά / άδικη προκατάληψη, αναδεικνύει έτι περαιτέρω την περιορισμένη Κυπριακή προσέγγιση.

Μία άλλη παράμετρος, προτού προχωρήσω με την παράθεση των καταληκτικών σχολίων, που προστίθεται από την επιτροπή *Jenkins* στην υπό κρίση συζήτηση είναι αυτή της παράγωγης αγωγής (derivative action). Αυτό το είδος αγωγής εισήχθη στο εταιρικό δίκαιο, ως κατ' εξαίρεση, δια της απόφασης **Foss v Harbottle [1843] 2 Hare 461**. Η επικρατούσα θεώρηση των πραγμάτων αναδεικνύεται, αρκούντως αναλυτικά δια παρόντες σκοπούς, στην υπόθεση **Edwards v. Halliwell [1950] 2 All E.R. 1064**. Το αγγλικό δικαστήριο, με αναφορά στην *Foss*, τόνισε ότι ουδείς απολαμβάνει δικαιώματος να ενάγει πρόσωπο για κατ' ισχυρισμό αδικοπραξία εναντίων της εταιρείας, πέραν της ίδιας της εταιρείας.

Κατ' εξαίρεση του κανόνος αυτού, μέλος της εταιρείας αρύεται δικαιώματος να ενάγει κατ' ισχυρισμό αδικοπραγούντα για όφελος της εταιρείας όταν:

- Η ισχυριζόμενη αδικοπραξία έγινε καθ' υπέρβαση εξουσίας (*ultra vires*) της εταιρείας, καθότι η πλειοψηφία δεν μπορεί να επικυρώσει (*confirmed*) τη συναλλαγή.
- Η συναλλαγή για την οποία υπάρχει παράπονο θα μπορούσε να εγκριθεί μόνο με ειδικό ψήφισμα ή παρόμοιο τρόπο. Σε τέτοια περίπτωση, απλή πλειοψηφία δεν μπορεί να επικυρώσει μια συναλλαγή για την οποία απαιτείται η επίτευξη μεγαλύτερης πλειοψηφίας.
- Η ισχυριζόμενη αδικοπραξία επηρεάζει τα προσωπικά δικαιώματα κάποιου μετόχου.

- ο Η ισχυριζόμενη αδικοπραξία ισοδυναμεί με δόλο έναντι των μειοψηφούντων μετόχων και οι αδικοπραγούντες έχουν οι ίδιοι τον έλεγχο της εταιρείας. Σε τέτοια περίπτωση, επιτρέπεται στην παραπονούμενη μειοψηφία μετόχων να καταχωρήσει αγωγή εκ μέρους των ιδίων και όλων των άλλων, διαφορετικά, το παράπονο τους δεν θα έφθανε ποτέ στο Δικαστήριο, αφού οι αδικοπραγούντες, έχοντας τον έλεγχο, δεν θα επέτρεπαν στην εταιρεία να κινήσει την αγωγή.

Σχετικά με την παράγωγη αγωγή, υπάρχει πλούσια νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου η οποία πραγματεύεται, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του κοινοδικαίου ευρύτερα. Παρόλα αυτά για ότι ενεστώτως συζητείται θα ήθελα να αναφερθώ στην απόφαση **ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΙΡΡΙΛΗΣ (2004) 1 Α.Α.Δ. 136**. Σε αυτήν το δικαστήριο εξέτασε κατά πόσο η παράγωγη αγωγή συνιστούσε το ορθό δικονομικό μέτρο. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, ότι «Το άρθρο 202 αναφέρεται στις περιπτώσεις όπου υπάρχει καταπίεση της μειοψηφίας από την εταιρεία η οποία ενεργεί μέσω της πλειοψηφίας. Δεν αναφέρεται στις περιπτώσεις, όπως η επίδικη, όπου παραπονούμενη δεν είναι η μειοψηφία, τα δικαιώματα της οποίας κατ' ισχυρισμό καταπιέζονται από την εταιρεία, αλλά αυτή τούτη η εταιρεία η οποία, κατ' ισχυρισμό, αποστερήθηκε παράνομα της περιουσίας της. Είναι γι' αυτό, άλλωστε, το λόγο που η διαδικασία του άρθρου 202 στρέφεται εναντίον της εταιρείας, εφόσον είναι αυτή η οποία, μέσω της πλειοψηφίας, καταπιέζει τη μειοψηφία, και όχι υπέρ αυτής, με σκοπό να προστατευθεί από τις, κατ' ισχυρισμό, παράνομες σε βάρος της πράξεις εκείνων οι οποίοι ασκούν τον έλεγχό της.»

Έπεται από αυτή την προσέγγιση ότι το δικαστήριο θα εξετάσει εάν το δικονομικό διάβημα ήταν το πρόπον, και, ίσως, εάν κρίνει ότι δεν ήταν, να απορρίψει την αγωγή ή εταιρική αίτηση αντίστοιχα – στην ρηθείσα υπόθεση κρίθηκε ότι η παράγωγη αγωγή ήταν η ορθή διαδικασία και έτσι, καθώς απέρριψε και λοιπούς λόγους έφεσης των εφεσεϊόντων, επικύρωσε την πρωτόδικη κρίση.

Στην εταιρική αίτηση **121/16**, με αναφορά στην **ΠΙΡΡΙΛΗΣ**, τονίστηκε ότι «όταν η υπόθεση αφορά καταπίεση μειοψηφίας ώστε να τυγχάνουν εφαρμογής τα άρθρα 202 και 211(στ) του Κεφ.113 το

ορθό δικονομικό μέτρο είναι η καταχώρηση αίτησης. Τέτοια αίτηση πρέπει να είναι εταιρικής μορφής (petition), να γίνεται δια κλήσεως και γενικότερα να περιέχει τα χαρακτηριστικά εκείνα που κρίνονται αναγκαία από τους συναφείς Περί Εταιρειών Κανονισμούς.»

Σημειώνεται, επίσης, ότι ως λόγος απόρριψης της αίτησης για θεραπεία υπό το άρθρο 202, θεωρείται η περίπτωση όπου, με σημείο αναφοράς τα επίδικα γεγονότα εκάστης υπόθεσης, καταλληλότερη θα ήταν η παράγωγη αγωγή. Άλλως, η προαναφερθείσα αίτηση θα προχωρήσει ενόσω η ενδεχόμενη αποζημίωση ή διάταγμα από την παράγωγη αγωγή αποτελούν ανεπαρκή θεραπεία υπό τις περιστάσεις (βλ. αίτηση **341/2016** με αναφορά στο σύγγραμμα **Pennington**).

Σε αντιδιαστολή με τα πιο πάνω, η τροποποιηθείσα αγγλική νομοθεσία, η οποία ως πολλακίς αναδείχτηκε στο παρόν κείμενο έχει διευρύνει την δικαστική ευχέρεια, επέτρεψε την αποδοχή εταιρικών αιτήσεων βασισμένες σε άδικη προκατάληψη σε περιπτώσεις όπου η παράγωγη αγωγή ήταν διαθέσιμη στον αιτητή (βλ. **Stewarts (Brixton) Ltd, Re [1985] B.C.L.C. 4** και **Lowe v Fahey [1996] B.C.C. 320**).

Δίχως να αντίκειμαι της ορθότητας της προ-τροποποιήσεως πρακτικής ως προς τον παράγοντα της παράγωγης αγωγής, πιστεύω ότι δεν θα έπρεπε να χάνονται εταιρικές αιτήσεις ή αγωγές, αντίστοιχα, ένεκα του λανθασμένου εναρκτήριου διαβήματος. Επομένως, ο νομοθέτης, θα ήταν συνετό, να εμπιστευτεί τα δικαστήρια μέσω της διακριτικής τους ευχέρειας – αντικαθιστώντας τον όρο «καταπίεση» με αυτόν της «άδικης προκατάληψης» - να διατάξουν τα δέοντα ανάλογα της περίπτωσης.

Μερικές σκέψεις οι οποίες θα μπορούσαν να εμπίπτουν εντός της λέξης «δέοντα» πιο πάνω, είναι η επιδίκαση των εξόδων εναντίων των αιτητών που άρχουν λανθασμένα μία διαδικαστική διαδικασία, ακόμα και εάν εν τέλει επιτύχουν να στοιχειοθετήσουν την θέση τους και/ή η αναστολή (stay) της δικαστικής διαδικασίας βάσει της σύμφυτης εξουσίας του δικαστηρίου κατά της κατάχρησης των διαδικασιών του.

Ενδεικτική επί του τελευταίου, η υπόθεση **Jaber v Science and information Technology Ltd [1992] B.C.L.C. 764** η οποία φαίνεται να εξάγει την αρχή ότι η καταχώρηση αίτησης προς διασφάλιση παρεμπόπτουσας θεραπείας η οποία είναι ήδη διαθέσιμη σε αγωγή που άρχεται με κλητήριο ένταλμα αποτελεί κατάχρηση της διαδικασίας. Σημειώνεται ότι, η εξουσία του δικαστηρίου να προστατεύσει τις διαδικασίες του από κατάχρηση είναι ανεπίδεκτη προκαθορισμού: κάθε απόφαση θα αποφασίζεται υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της. Στην **Διευθυντής Φυλακών v. Περέλλα Τζεννάρο (1995) 1 AAD 217** ο Πικής Δ. ανέφερε:

«Τα μέσα για την αποτροπή της κατάχρησης της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου, δε συναρτούνται με οποιοδήποτε συγκεκριμένο διάταγμα ή διατάγματα, μπορεί να προσλάβουν οποιαδήποτε μορφή που επιβάλλει η ανάγκη στη συγκεκριμένη περίπτωση για την περιφρούρηση του σκοπού για τον οποίο παρέχονται οι δικαιοδοσίες του Δικαστηρίου.»

Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τέτοια εξουσία δεν θα εξασκείται φειδωλά (βλ. **Lawrance v. Norreys [1890] 15 App. Cas. 210, 219** και **R. v. Oxford City Justices, ex p. Smith 75 Crim. App. Rep. 200, 204**).

Ήθελε, λοιπόν, η διεύρυνση της διακριτικής ευχέρειας των δικαστηρίων πραγματοποιηθεί, ως εισηγούμαι, τότε αποφάσεις όπως οι **Stewarts** και **Lowe** θα αποτελούσαν έρεισμα δια την ανάπτυξη ημεδαπής νομολογίας η οποία έμπρακτα θα διασφάλιζε την ουσία της δικαστικής διαμάχης. Σαφώς, όμως, δεν υποστηρίζω την νεοφιλελευθεροποίηση –εάν δανειστούμε την φράση από το πολιτικό γίνεσθαι – του εταιρικού δικαίου. Άλλωστε, για αυτό το σκοπό τονίζω σε πιο πάνω σημείο του παρόντος ότι η επίδοση της εταιρικής αίτησης αποτελεί εχέγγυο των δικαιωμάτων των επηρεαζόμενων μερών. Όμως, υποστηρίζω ότι οι δικονομικοί μηχανισμοί πρέπει να διασφαλίζουν την ορθή εξέλιξη της ουσίας εκάστης δικαστηριακής διαδικασίας και όχι να βαρύνουν την τελευταία και δη αδικαιολόγητα.

Αυτή η εισήγηση μου πιστεύω θα ωφελήσει τον πολύτιμο δικαστικό χρόνο καθώς θα αποφορτίσει τα δικαστήρια από επαναπροωθήσεις διαδικασιών, έστω, με άλλο εναρκτήριο μέσο – πράγμα το οποίο επιβαρύνει ακόμη περισσότερο το ήδη βεβαρημένο έργο των κυπριακών δικαστηρίων κατά την απονομή της δικαιοσύνης.

Εν είδει καταληκτικών σχολίων, δεν θα παραθέσω μία σύνοψη των θέσεων, ως προσπάθησα να τις αναδείξω ανά σημεία του παρόντος, καθώς δεν έχει τίποτα να προσφέρει. Θα αρκεστώ, λοιπόν, στην παράκληση, ως την αντιλαμβάνομαι, του έντιμου Προέδρου Ε. Δ. Δαυίδ στην εταιρική αίτηση **554/2017** περί της τροποποίησης, ή ορθότερα επικαιροποίησης, της κυπριακής νομοθεσίας όσον αφορά το άρθρο 202:

«Είναι γεγονός ότι η εξέλιξη του δικαίου είναι και πρέπει να είναι αέναη. Τελώντας πάντα σε εγρήγορση και αφουγκραζόμενο την σύγχρονη κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα που καλείται να ρυθμίσει, χωρίς να αποσπάται και αδικαιολόγητα να διαφοροποιείται από βασικές αρχές και αξίες του που έχουν κατακτηθεί με το πέρασμα του χρόνου αλλά και μέσω της ίδιας της διαδικασίας μετεξέλιξής του, το δίκαιο θα πρέπει ανάλογα να διαπλάθεται και να διαμορφώνεται, κατά τρόπο που αποτελεσματικά να πραγματώνει στο τέλος της ημέρας την ύψιστη αποστολή του, που δεν είναι άλλη από την κατίσχυση και απονομή της δικαιοσύνης. Αποστολής βέβαια που θα πρέπει πάντα να πραγματώνεται εντός των πλαισίων που ο «*δεσπότης νόμος*», κατά τον Αριστοτέλη, προβλέπει, οριοθετεί και επιβάλλει. **Το νομοθετικό πλαίσιο επί του ειδικότερου ζητήματος που απασχολεί στην υπό συζήτηση περίπτωση, ως εξακολουθεί να ισχύει στη Δημοκρατία, παραμένει αναλλοίωτο επί δεκαετίες, παρά το γεγονός ότι στο μεταξύ έχουν μεσολαβήσει, παγκόσμια, εξελίξεις τόσο στο εταιρικό δίκαιο και πρακτική όσο και γενικότερα στο «*επιχειρήν*».** Ωστόσο, η ως άνω πραγματικότητα, παρά το γεγονός ότι επιτρέπει ίσως στους φορείς της αρμόδιας κρατικής εξουσίας να εξετάσουν, αν το επιθυμούν και το κρίνουν σκόπιμο, το ενδεχόμενο ανάλογης διαμόρφωσης και «επικαιροποίησης» του νομοθετικού πλαισίου, δεν επιτρέπει ασφαλώς στο δικαστήριο την παράκαμψη του ισχύοντος για το ζήτημα νόμου ή την ερμηνευτική

αποστασιοποίηση από σαφείς και ξεκάθαρές πρόνοιες του τελευταίου. Τα περιθώρια για το δικαστήριο σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι ανύπαρκτα.»

Ενόψει της πιο πάνω αλλά και των λοιπών αναδειχθέντων θέσεων, φαίνεται ότι ενώ υφίσταται το νομοθετικό πλαίσιο της εναλλακτικής θεραπείας έναντι καταπιεστικών συμπεριφορών (βλ. άρθρο 202 κεφ. 113), επί του πρακτέου ίσως να χαρακτηριστεί ως ανεπαρκές. Συνεπεία τούτου, η απάντηση επί του ερωτήματος που ετέθη κατά την εισαγωγή του παρόντος, πάντοτε στο περιορισμένο πλαίσιο που εξετάστηκε, είναι αρνητική και παραφράζοντας, εν μέρει, τα λόγια του Mauro Guillen, έπεται ότι επενδυτές, ένεκα της ανεπαρκούς προστασίας που παρέχει η νομοθεσία σε μειοψηφούντες μετόχους, ίσως να λάβουν λιγότερα επενδυτικά ρίσκα με ότι αυτό συνεπάγεται για την κυπριακή αγορά.